

Назва дисципліни:	<u>Основи зіставного мовознавства і лінгвістичної типології</u>
Шифр дисципліни за ОНП:	ППС3.19
Статус дисципліни:	вибіркова
Рік навчання:	III
Семестр:	5 (осінній)
Кількість кредитів:	3 кредити ECTS
Загальна кількість годин:	90 год.
Аудиторна робота:	42 год. (лекції – 28 год., семінари – 14 год.)
Самостійна робота:	48 год.
Форма контролю:	іспит.
Викладач (-і):	<u>Пономаренко С.С., к. філол. н., доцент.</u>
Спосіб навчання:	аудиторний
Форми і методи навчання:	лекції, семінарські заняття, самостійна робота
Критерії оцінювання:	поточний контроль – 60 балів (опитування, виступи на семінарах, контрольні роботи); підсумковий контроль – 40 балів (усний іспит).
Мова навчання:	українська
Необхідні обов'язкові попередні й супутні навчальні дисципліни:	загальне мовознавство, історія лінгвістичних вчень, сучасна українська мова, теоретичний курс іноземної мови, актуальні проблеми методології, теорії і практики лінгвістичних досліджень, філософія і методологія науки
Мета і завдання дисципліни:	

Мета дисципліни – ознайомити студентів з сучасними напрямками досліджень в галузі контрастивної лінгвістики і лінгвістичної типології, провідними з яких є зіставно-типологічний аналіз мовних систем і підсистем, характерологічний і універсологічний підходи у вивченні мов різних типів; пояснити провідні методики у сфері зіставного мовознавства і лінгвотипології;

допомогти з'ясувати нагальні теоретичні та методологічні проблеми в зіставно-типологічній фонетиці, дериватології, морфології, синтаксису та лексикології.

Зазначена мета передбачає реалізацію низки **завдань**:

- 1) з'ясувати предмет, об'єкт, мету і завдання зіставного мовознавства, його місце в системі наук та прикладне значення в системі лінгвістичних досліджень;
- 2) установити основні етапи розвитку контрастивної лінгвістики;
- 3) визначити зміст і завдання лінгвістичної типології, характерології та універсології;
- 4) поглибити знання студентів про типологічну класифікацію мов, визначити її різновиди;
- 5) з'ясувати поняття і сутність зіставного методу в мовознавстві, проаналізувати проблему мови-еталона порівняння, визначитися з принципами, рівнями, аспектами й етапами зіставного аналізу;
- 6) визначити аспекти зіставлення фонологічних систем мов різних типів та фонетичних процесів: асиміляції, акомодатії, дисиміляції, редукції тощо;
- 7) схарактеризувати типологію складів у мовах світу, а також суперсегментні засоби: інтонацію, наголос і т.д.;
- 8) виявити одиниці зіставного дослідження словотвору, з'ясувати поняття «словотвірна потенція різних класів слів», визначити принципи і методику контрастивних дериватологічних досліджень;
- 9) установити семантичний обсяг слів, специфіку переносних значень, визначитися з поняттями безеквівалентної лексики та лексичних лакун тощо;
- 10) визначити принципи і методи зіставного дослідження лексики і лексичної семантики;
- 11) виявити типи міжмовних співвідношень фразеологічних одиниць і їхню національну специфіку;
- 12) ознайомити студентів зі способами вираження граматичних значень у мовах світу, різними підходами до класифікації частин мови;
- 13) пояснити підходи контрастивного аналізу морфологічних категорій у мовах різних типів;
- 14) з'ясувати основні поняття зіставного синтаксису.

Результати навчання:

У підсумку вивчення навчальної дисципліни

студент повинен знати:

- а) сучасні контрастивні теорії та їхніх представників;
- б) сучасний термінологічний апарат зіставного мовознавства і лінгвотипології;
- в) принципи, рівні, аспекти й етапи зіставного аналізу мовних явищ і одиниць;

г) специфіку контрастивних і типологічних досліджень фонетико-фонологічного, морфемно-дериваційного, лексико-семантичного морфологічного і синтаксичного рівнів мов різних типів;

д) етапи і перспективи розвитку зіставного мовознавства і лінгвотипології;

студент повинен вміти:

а) зіставний метод і прийоми в лінгвістичних дослідженнях;

б) визначати мовні типи й типи мов;

в) розрізняти зіставно-типологічні й порівняльно-історичні методи дослідження;

г) аналізувати мовні явища і мовні одиниці, що належать до фонетико-фонологічного, морфемно-дериваційного, лексико-семантичного морфологічного і синтаксичного рівнів мов різних типів;

д) застосовувати результати зіставних досліджень у практиці викладання української та англійської мов, а також у власному лінгвістичному дослідженні.

Рекомендована література:

Базова (основна)

1. Аракин В. Д. Сравнительная типология английского и русского языков / В. Д. Аракин. – М. : Физмалит, 2005. – 232 с.
2. Байрамова Л. К. Введение в контрастивную лингвистику : уч. пос. / Л. К. Байрамова. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 2004. – 116 с.
3. Гак В. Г. Сравнительная типология французского и русского языков : уч. пос. / В. Г. Гак. – М. : Просвещение, 1989. – 385 с.
4. Зеленецкий А.Л. Сравнительная типология немецкого и русского языков / А. Л. Зарецкий, П. Ф. Монахов. – М. : Просвещение, 1983. – 203 с.
5. Жлуктенко Ю. О. Порівняльна грамати́ка української та англійської мов / Ю. О. Жлуктенко. – К. : Рад. шк., 1960. – 276 с.
6. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – К. :ВЦ «Академія», 2006. – 424 с.
7. Репина Т. А. Сравнительная типология романских языков / Т. А. Репина. – М. : Издательский дом Санкт-Петербургского государственного университета, 1996. – 280 с.
8. Успенский Б. А. Структурная типология языков / Б. А. Успенский. – М. : Наука, 1965. – 286 с.
9. Korunets I. V. Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages / I. V. Korunets. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 379 с.

Допоміжна

1. Алпатов В.М. Об уточнении понятия «флективный язык» / В. М. Алпатов // Лингвистическая типология. – М. : Наука, 1985. – С. 124–149.
2. Андерш Й.Ф. Проблема мовних універсалій у сучасному американському мовознавстві / Й. Ф. Андерш // Мовознавство. – №3. – 1975. – С. 21–29.
3. Гак В.Г. О контрастивной лингвистике / В. Г. Гак // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Наука, 1989. – Вып. XXV. Контрастивная лингвистика. – С. 5–17.

4. Джеймс К. Контрастивний аналіз / К. Джеймс // Новое в зарубежной лингвистике : Контрастивная лингвистика. – 1989. – № 25. – С. 205–306.
5. Жлуктенко Ю. Контрастивна лінгвістика : Проблеми і перспективи / Ю. Жлуктенко, В. Бублик // Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 3–15.
6. Жлуктенко Ю. О. Контрастивний аналіз як прийом мовного дослідження / Ю. О. Жлуктенко // Нариси з контрастивної лінгвістики. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 5–11.
7. Кёрквуд Г. У. Перевод как основа контрастивного лингвистического анализа / Г. У. Кёрквуд // Новое в зарубежной лингвистике : Контрастивная лингвистика. – М., 1989. – № 25. – С. 341–349.
8. Климов Г. А. Принципы контенсивной типологии / Г. А. Климов. – М. : Наука, 1983. – 224 с.
9. Кодухов В. И. Сопоставительный метод при изучении и преподавании славянских языков / В. И. Кодухов // Славянская филология. – 1975. – № 3. – С. 36–44.
10. Милевский Т. Предпосылки типологического языкознания / Т. Милевский // Исследования по структурной типологии. – М., 1963. – С. 3–31.
11. Немзер У. Проблемы и перспективы контрастивной лингвистики / У. Немзер // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1989. – Вып. XXV. Контрастивная лингвистика. – С. 128–143.
12. Никель Г. Контрастивная лингвистика и обучение иностранным языкам / Г. Никель // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1989. – Вып. XXV. Контрастивная лингвистика. – С. 350–365.
13. Реформатский А. А. О сопоставительном методе / А. А. Реформатский // Русский язык в национальной школе. – 1962. – № 5. – С. 23–33.
14. Рождественский Ю. В. Типология слова / Ю. В. Рождественский. – М. : КомКнига, 2007. – 288 с.
15. Хельбиг Г. Языкознание – сопоставление – преподавание иностранных языков / Г. Хельбиг // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1989. – Вып. XXV. Контрастивная лингвистика. – С. 307–326.
16. Филлмор Ч. Дело о падеже / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. – 1968. – № 10. – С. 369–495.
17. Штернеманн Р. Введение в контрастивную лингвистику / Р. Штернеманн // Новое в зарубежной лингвистике : Контрастивная лингвистика. – 1989. – № 25. – С. 145–153, 247–289.
18. Юсупов У. Сопоставительная лингвистика как самостоятельная дисциплина / У. Юсупов // Методы сопоставительного изучения языков. – М., 1988. – С. 6–11.
19. Ярцева В. Н. О сопоставительном методе изучения языков / В. Н. Ярцева // Филологические науки. – 1960. – № 1. – С. 3–14.
20. König E. Transformational Grammar and Contrastive Analysis / E. König // University of Stuttgart PAKS Project. – 1970. – № 6. – С. 43–59.

Довідкова

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М. : Советская энциклопедия, 1969. – 608 с.
2. Языкознание / Гл. ред. В.Н. Ярцева : [Большой энциклопедический словарь]. – М. : Научное издательство «Большая Российская энциклопедия», 1998. – 685 с.
3. Українська мова / Відп. ред. В.М. Русанівський, О.О. Тараненко : [енциклопедія]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2004. – 833 с.